

Konstaterade fall av dödligt våld

Statistik för 2013

Konstaterade fall av dödligt våld

Sammanfattning

Omfattning och utveckling av det dödliga våldet

- År 2013 konstaterades 87 fall av dödligt våld i Sverige. Det är fler brott än 2012, då 68 fall konstaterades.
- Av de 87 fallen begicks 2 fall ett annat år.
- Antalet fall av dödligt våld uppvisar relativt stora upp- och nedgångar mellan olika år och har den senaste tioårsperioden fluktuerat mellan 68 och 111 fall årligen.
- I ett längre perspektiv uppvisar det dödliga våldet en nedåtgående utveckling.

Brottsinformation

- År 2013 var offret i 70 procent av fallen en man och i 30 procent av fallen en kvinna. Fördelningen mellan könen har sett likartad ut allt sedan 90-talet.
- I 30 procent av de konstaterade fallen av dödligt våld 2013 användes skjutvapen, vilket är en något högre andel jämfört med 2012 (25 %).

Regional fördelning

- Sammantaget 66 procent av de konstaterade fallen av dödligt våld skedde 2013 i något av storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Det är en ökning med en procentenhet jämfört med 2012. Relaterat till folkmängden var dessa län något överrepresenterade.

Definitioner/avgränsningar

Med **dödligt våld** avses i denna rapport fullbordade mord, dråp, barnadrap och misshandel med dödlig utgång, där gärningen begåtts i Sverige och har anmälts till Polisen eller annan brottsutredande myndighet. Det är handlingar där en människa bragts om livet genom uppsåtligt våld från en annan människa. Fall som av rättsväsendet bedömts som nödvärn undantas.

Med **konstaterade fall** avses anmälda dödsfall där det med stor sannolikhet är dödligt våld som är dödsorsaken.

Inledning

Statistiken över antalet anmälda brott som avser *fullbordade mord, dråp, barnadråp eller misshandel med dödlig utgång* ger en överskattad bild av det faktiska antalet fall av dödligt våld. I statistiken redovisas samtliga anmälda händelser med dödlig utgång där det finns anledning att utreda om dödligt våld kan ha varit dödsorsaken. Många av dessa händelser visar sig efter utredning avse annat än dödligt våld, till exempel självmord, olyckor eller naturlig död. Det händer även att flera polisanmälningar upprättas för ett och samma fall av misstänkt dödligt våld, vilket innebär att statistiken innehåller dubletter. Vidare förekommer det att försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp felaktigt registreras som fullbordade mord eller dråp. I anmälningsstatistiken ingår även dödligt våld som begåtts utomlands, men som anmälts i Sverige.

Diskrepansen mellan antalet anmälda brott och faktiska brott har ökat över tid. Det kan delvis förklaras av att det ärendehanteringssystem som Polisen införde i början av 1990-talet för registrering av anmälda brott medförde en minskning av de manuella kontrollerna av anmälningarna. Tidigare granskningar av polisanmälningar från 2000-talet har visat att mellan hälften och cirka två tredjedelar av de anmälda brotten avser annat än dödligt våld. Sammantaget innebär dessa omständigheter att statistiken över anmälda brott är olämplig att använda som mått på det dödliga våldet, både när det gäller omfattning och utveckling.

Det finns ett stort allmänt intresse av tillförlitlig information om det dödliga våldet. Sedan 2002 genomför Brottsförebyggande rådet (Brå) därför årligen en specialstudie över anmält dödligt våld. Inom ramen för studien granskar myndigheten samtliga polisanmälningar för att kunna presentera en tillförlitlig statistik över konstaterade fall av dödligt våld.

Studier av dödligt våld

På Brå studeras det dödliga våldet i två typer av studier.

Som nämns ovan genomför Brå sedan 2002 en årlig granskning av det anmälda dödliga våldet i syfte att ta fram en korrigerad uppgift där händelser som inte utgör dödligt våld, felanmälningar och dubletter är bortrensade. Resultatet från granskningen sammanställs i den officiella statistiken över *konstaterade fall av dödligt våld* som presenteras här. Den bygger på den information som finns tillgänglig upp till tre månader efter det aktuella kalenderårets slut.

Brå genomför även fördjupade studier av det dödliga våldet inom ramen för olika projekt. Underlaget till studierna omfattar polisanmälningar och domar som lagras i en särskild databas och uppdateras löpande. Uppföljningsperioden i de fördjupade studierna är därför ofta betydligt längre än tre månader, vilket innebär att de generellt sett bygger på mer tillförlitlig information. En kontroll bakåt i tiden visar dock att skillnaden mellan den officiella statistiken som tas fram med en kortare uppföljningsperiod och annan statistik framtagen med längre uppföljningsperiod är relativt liten – mellan 0–6 fall årligen. För mer information, se avsnittet *Statistikens innehåll*.

När du tolkar statistiken, *tänk på att ...*

- statistiken består av fall av dödligt våld som anmälts till de brottsutredande myndigheterna.
- statistiken avser *konstaterade* fall av dödligt våld, det vill säga dödsfall där det

med stor sannolikhet är våld som är dödsorsaken. Dödsfall där dödligt våld kan ha förekommit, men där det inte går att avgöra om så var fallet, räknas som oklara fall.

- statistiken bygger på den information som fanns tillgänglig vid tidpunkten för studiens genomförande. Omständigheter som framkommer senare kan göra att bedömningen av vissa ärenden förändras och därmed även statistiken. Ett exempel kan vara att en dom ändras i högre instans.
- statistiken enbart utgår från brott som registrerats som fullbordat mord, dråp, barnadrap eller misshandel med dödlig utgång. Det kan förekomma fall av dödligt våld som har registrerats som till exempel grov misshandel, men som senare rubriceras om till dråp om offret avlidit på grund av sina skador. Om omrubriceringen inte har kommit in till Brå innan rapporten publiceras, kommer fallet inte med i statistiken över dödligt våld. En kontroll bakåt i tiden visar dock att sådana fall är ovanliga, i genomsnitt ett fall per år.
- brottstidpunkten kan ligga långt tidigare än anmälningsdatumet. Exempelvis kan det i ett fall som initialt bedömts och registrerats som en olycka, först långt senare framkomma nya bevis som gör att det registreras om till mord. De fallen brukar vara mycket få till antalet.

Utvecklingen av det dödliga våldet

I Brås granskning för 2013 konstaterades 87 fall av dödligt våld i Sverige. Det är en ökning jämfört med 2012, då 68 fall konstaterades.

Sedan 2002, då Brå påbörjade analysen, har nivån fluktuerat mellan 68 och 111 fall per år kring en svagt minskande trend (se *Figur 1* nedan). Det dödliga våldet har enligt fördjupade studier minskat sedan 1990-talet. Av dessa studier framgår att det under perioden 1990–2000 årligen begicks i genomsnitt knappt 100 fall av dödligt våld som kom till rättsväsendets kännedom. Motsvarande siffra för de senaste tio åren (2004–2013) är cirka 90 fall. Det senaste fem åren har det i genomsnitt begåtts drygt 80 fall av dödligt våld årligen.

För mer information om utvecklingen av det dödliga våldet i ett längre perspektiv, se kapitlet *Dödligt våld i Brottsutvecklingen i Sverige 2008–2011*¹.

Figur 1. Antal konstaterade fall av dödligt våld 2002–2013.

¹ Brottsförebyggande rådet, Brå (2012). *Brottsutvecklingen i Sverige år 2008–2011*. Rapport 2012:13. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Tabell 1. Konstaterade fall av dödligt våld 2002–2013.

2002	98
2003	81
2004	102
2005	83
2006	91
2007	111
2008	82
2009	93
2010	91
2011	81
2012	68
2013	87
Totalt	1068

Brottsinformation

I den officiella statistiken över anmälda brott indelas mord och dråp efter offrets kön samt om brottet begicks med eller utan användning av skjutvapen. Denna fördelning redovisas för de konstaterade fallen av dödligt våld sedan 2011.

I *Tabell 2* redovisas fördelningen av kvinnliga och manliga offer samt förekomsten av skjutvapen bland de konstaterade fallen av dödligt våld 2013.

Under 2013 konstaterades 87 fall av dödligt våld i Sverige. I 61 fall (70 %) var offret en man och i 26 fall (30 %) var offret en kvinna. Fördjupade studier för 1990- och 2000-talen har visat att omkring två tredjedelar av offren för dödligt våld utgörs av män. Denna fördelning har inte förändrats under 2013.

I 26 av de konstaterade fallen av dödligt våld (30 %) användes skjutvapen, framför allt i fall där offret var en man. År 2012 uppgick andelen till 25 procent och 2011 var andelen 21 procent. Fördjupade studier av dödligt våld för 1990- och 2000-talen har visat att skjutvapen användes i omkring 20 procent av fallen av dödligt våld. Andelarna för de tre senaste åren ligger således något över denna nivå.

Tabell 2. Antal manliga och kvinnliga offer uppdelat efter användning av skjutvapen 2012–2013.

	2012			2013		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
Användning av skjutvapen	14	3	17	21	5	26
Ej användning av skjutvapen	32	18	51	40	21	61
Totalt	46	21	68*	61	26	87

* I ett av fallen kunde offrets kön inte fastställas.

Regional fördelning

I *Tabell 3* redovisas konstaterade fall av dödligt våld uppdelat efter län. Av de 86 konstaterade fallen av dödligt våld 2013 begicks 57 i något av de tre storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne. Det motsvarar 66 procent av samtliga fall, vilket är en ökning med en procentenhet jämfört med 2012. Boende i dessa tre län utgjorde tillsammans 52 procent av Sveriges befolkning 2013. Det betyder att storstadslänen var något överrepresenterade jämfört med deras andel av befolkningen. Mönstret ser likadant ut för hela den redovisade perioden 2010–2013.

Tabell 3. Konstaterade fall av dödligt våld i länen 2010–2013.*

	2010	2011	2012	2013
Stockholm	24	20	18	25
Uppsala	1	2	1	2
Södermanland	1	3	3	3
Östergötland	2	1	2	5
Jönköping	5	2	0	1
Kronoberg	6	2	0	1
Kalmar	1	1	3	0
Gotland	0	0	0	0
Blekinge	0	2	1	0
Skåne	10	14	17	11
Halland	2	0	1	3
Västra Götaland	21	19	9	21
Värmland	2	2	3	1
Örebro	1	2	1	3
Västmanland	2	0	2	4
Dalarna	2	2	1	1
Gävleborg	1	1	1	3
Västernorrland	5	1	0	1
Jämtland	1	1	0	0
Västerbotten	2	3	0	1
Norrbottn	2	3	5	1
Hela riket	91	81	68	87

* Det finns ingen länsvis uppdelning för tidigare år.

Statistikens innehåll

Detta avsnitt beskriver innehållet och uppbyggnaden av statistiken över konstaterade fall av dödligt våld. I avsnittet redovisas vilken huvudsaklig informationskälla som har använts i granskningen av anmält dödligt våld och hur denna har genomförts. I detta avsnitt ges också en detaljerad redogörelse för resultatet av granskningen och vilka typer av felregistreringar som finns i den granskade statistiken över anmält dödligt våld.

Sedan 2002 genomför Brå årligen en specialstudie över dödligt våld där man granskar samtliga polisanmälningar avseende fullbordade mord, dråp, inklusive barnadråp och misshandel med dödlig utgång samt vållande till annans död (exklusive de fall som inträffar i trafiken eller på arbetsplatser). De anmälda fallen av vållande till annans död undersöks för att ta reda på om det bland dem finns brott som borde ha rubricerats som misshandel med dödlig utgång. Avsikten med studien är att kunna presentera ett korrekt antal fall av dödligt våld. Som tidigare nämnts anmäls betydligt fler fall av dödligt våld än vad som faktiskt sker, vilket innebär att statistiken över anmälda brott inte kan användas för att få en uppfattning om det faktiska dödliga våldet.

Grundmaterial och datainsamling

Brå inhämtar samtliga kopior på polisanmälningar och slutredovisningsuppgifter² avseende dödligt våld och vållande till annans död som *anmäls till* polisen under ett kalenderår. Urvalet dras från uppgifter om polisanmält dödligt våld i Brås register för anmälda brott. Urvalsdragning och datainsamling görs i två omgångar. Under oktober det innevarande kalenderåret dras ett första urval polisanmälningar för perioden januari–september och begärs ut från Polisen. Insamlingen upprepas sedan i januari det efterföljande kalenderåret, avseende hela perioden oktober–december. Påminnelser går även ut vid två tillfällen om materialet inte kommit in efter en viss tid. När polisanmälningar och bilagor kommer in till Brå granskas dessa, och vid behov inhämtas ytterligare information. För varje fall görs sedan en bedömning av om dödligt våld föreligger eller inte (se nedan).

Uppföljningsperiod

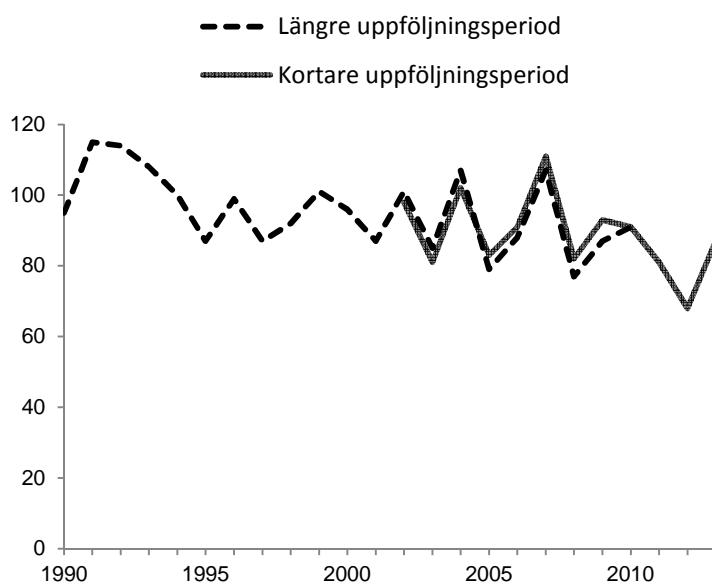
Den officiella statistiken över konstaterade fall av dödligt våld som redovisas här är framtagen utifrån den information som fanns tillgänglig i Brås register över anmälda brott upp till tre månader efter det granskade kalenderårets slut, det vill säga i slutet av mars året därpå. Omständigheter som framkommer senare och som kan innebära att bedömningen av vissa ärenden förändras kommer inte med i studien och därmed inte heller i statistiken. Ett exempel på en sådan situation kan vara att tingsrättens dom överklagas och ändras i högre instans.

Brå genomför även fördjupade studier av det dödliga våldet inom ramen för olika projekt. I dessa studier är uppföljningsperioden längre än tre månader, vilket innebär att de generellt sett bygger på mer tillförlitlig information. Den största skillnaden är att de fördjupade studierna i större utsträckning utgår från domstolarnas domar.

En kontroll av statistiken över konstaterade fall av dödligt våld 2002–2010 visar dock att statistiken som är framtagen med längre uppföljningsperiod oftast innehåller något färre fall än den officiella statistiken. Skillnaderna är små, vilket framgår av *Figur 2* nedan. Differensen varierar mellan 0–6 fall per år.

² Med slutredovisningsuppgift avses ett beslut som avslutar förundersökningen.

Figur 2. Antal konstaterade fall av dödligt våld enligt den officiella kriminalstatistiken (kortare uppföljningsperiod) 2002–2013, samt antalet konstaterade fall av dödligt våld enligt fördjupade studier vid Brå (längre uppföljningsperiod) 1990–2010.

Källor till kodning av polisanmälningarna

Bedömningen av om det föreligger dödligt våld eller inte (i fortsättningen benämnt kodning) bygger i huvudsak på information från polisanmälningar och slutredovisningsuppgifter, men även andra informationskällor har använts. Det handlar om information som hämtats från förundersökningsprotokoll, genom kontakt med polis och åklagare, polisens pressmeddelanden samt fällande domar (en del av dem har hämtats ur Brås register över lagförda personer). Inte sällan har flera informationskällor använts och vägts samman i bedömningen. Nedan redovisas vilken *huvudkälla* som kodningen av det anmälda dödliga våldet 2013 är baserad på.

Tabell 4. Huvudsaklig informationskälla till kodningen 2013*.

	Konstaterade fall av dödligt våld	Oklart om dödligt våld föreligger	Anmälda brott som begåtts utomlands	Ej dödligt våld	Totalt
Polisanmälan eller förundersökningsprotokoll	0	0	9	25	34
Slutredovisningsuppgift	0	0	0	194	194
Samtal med polis/åklagare eller pressmeddelande från polisen	51	14	0	35	100
Dom	36	0	0	6	42
Totalt	87	14	9	260	370

* På grund av att statistiken i rapporten bygger på en längre uppföljningsperiod än vad som tillämpas i den slutliga statistiken över anmälda brott, kan antalet anmälda brott i tabell 4 skilja sig något från motsvarande antal i tabellerna inom den slutliga statistiken.

Polisanmälan och förundersökningsprotokoll

För 34 av de 370 anmälda brott som granskats har kodningen avgjorts utifrån information från polisanmälan och i vissa fall förundersökningsprotokoll. Det handlar främst om anmälda brott som inte avser dödligt våld. Denna kategori kan grovt delas in i tre undergrupper:

- anmälda brott som avser försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp men som felaktigt registrerats som fullbordade fall av dödligt våld

- dubbelregistreringar
- fall där det är uppenbart att dödligt våld inte föreligger. Detta gäller framför allt händelser som anmäls som vållande till annans död.

Samtliga anmälda brott som begåtts utomlands har kodats utifrån information från polisanmälan, eftersom där finns information om brottsplats.

Slutredovisningsuppgift

För 194 fall har kodningen gjorts utifrån den information som finns i slutredovisningsuppgiften. Det berör främst anmälda brott som inte avser dödligt våld och där detta tydligt framgår av slutredovisningsuppgiften, till exempel genom att den anger att gärningen ej är brott.

Kontakt med polis eller åklagare samt pressmeddelanden från polisen

En annan informationskälla som använts är samtal med polis eller åklagare och i vissa fall pressmeddelanden från polisen. För 100 fall har kodningen gjorts utifrån dessa informationskällor. 35 av dessa avsåg fall där dödligt våld inte förelegat, 51 avsåg konstaterade fall av dödligt våld, och för resterande 14 fall gick det inte att avgöra om dödligt våld förelegat eller ej vid tidpunkten för studien. Polis eller åklagare kontaktas främst vid:

- *pågående ärenden* där information från polisanmälan inte räcker till för att bedöma fallet
- *avslutade ärenden* där vare sig information från polisanmälan eller slutredovisningsuppgiften är tillräcklig för att bedöma fallet.

Dom

I denna kategori har kodningen gjorts utifrån tings- eller hovrättens dom, samt Brås lagföringsregister. 36 fall har kodats som konstaterat dödligt våld utifrån att en eller flera gärningspersoner i tings- eller hovrätten blivit dömda för mord, dråp eller vållande till annans död i kombination med misshandel. I sex fall bedömde tingsrätten att dödligt våld inte förelåg.

Kodning av anmälningarna

I denna studie har samtliga polisanmälningar granskats avseende fullbordade mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång samt vållande till annans död. År 2013 uppgick dessa till 370 anmälda brott.

År 2013 polisanmäldes 291 brott avseende *fullbordade mord, dråp, barnadråp och misshandel med dödlig utgång*. Granskning av dessa visade att 87 avsåg konstaterade fall av dödligt våld, vilket endast utgör en knapp tredjedel av de anmälda brotten. En intressant fråga är då vad resterande två tredjedelar av de anmälda brotten avser. Nedan redogörs för innehållet i polisanmälningarna avseende fullbordade mord, dråp, barnadråp eller misshandel med dödlig utgång.

År 2013 anmäldes 79 fall av *vållande till annans död* (exklusive de som inträffar i trafiken eller på arbetsplatser). Granskningen av dessa visade att inga anmälningar avsåg dödligt våld.

Tabell 5. Innehållet i polisanmälningar avseende fullbordade mord, dråp, barnadråp eller misshandel med dödlig utgång 2013*.

Dödligt våld i Sverige	87
Oklart om dödligt våld föreligger	13
Anmälda brott som begåtts utomlands	9
Försök, förberedelse eller stämpling till mord	55
Dubbelregistreringar	7
Övrigt, ej dödligt våld	120
Totalt	291

* På grund av att statistiken i rapporten bygger på en längre uppföljningsperiod än vad som tillämpas i den slutliga statistiken över anmälda brott, kan antalet anmälda brott i tabell 5 skilja sig något från motsvarande antal i tabellerna inom den slutliga statistiken.

Av de 291 anmälda brott avseende fullbordade mord, dråp, barnadråp och misshandel med dödlig utgång som anmäldes 2013, avsåg 87 anmälningar konstaterade fall av dödligt våld. För 13 anmälda brott var det vid tiden för studien oklart om det rörde sig om dödligt våld eller inte, och nio anmälda brott avsåg brott som uppgavs ha begåtts utomlands. Resterande anmälda brott (182 brott eller 63 %) avsåg andra händelser än dödligt våld. Dessa kan delas in i tre grupper:

Försök, förberedelse eller stämpling till mord

Av de anmälda brotten avsåg 55 fall händelser som borde ha registrerats som försök, förberedelse eller stämpling till mord eller dråp istället för fullbordade brott.

Dubbelregistreringar

En företeelse är att ett och samma brott registreras flera gånger, det som i tabellen ovan benämns dubbelregistreringar. I 2013 års granskning hittades sju dubbelregistreringar. Den vanligaste gruppen är dubbelregistreringar i form av att flera polisanmälningar upprättas för ett och samma brott.

Övriga fall

Denna kategori avser främst dödsfall där brottsutredningarna visat att det inte hade förekommit något dödligt våld. Anmälan kunde avse en person som avlidit genom till exempel självmord, olycka eller alkohol- eller narkotikaförgiftning. Denna kategori inrymde 120 anmälda brott.

Mars 2014